

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus vähimmäistietosisällöstä

Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 29 §:n mukaisesti hyvinvointialueen on seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä väestöryhmittäin, järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetta, saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta ja yhdenvertaisuutta, asiakkaiden palvelujen yhteensovittamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia ja tuottavuutta. Hyvinvointialueen on verrattava tätä tietoa vastaavaan muita hyvinvointialueita koskevaan tietoon. Hyvinvointialueen on hyödynnettävä edellä mainittua tietoa järjestämisvastuullaan olevan sosiaali- ja terveydenhuollon tietojohtamisessa toiminnan, tuotannon ja talouden ohjauksen, johtamisen ja päätöksenteon tukena.

Hyvinvointialueen on laadittava 1 momentissa tarkoitetun tiedon perusteella vuosittain selvitys hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon ja hyvinvointialueen talouden tilasta. Selvityksessä on kuvattava ja arvioitava, miten 22 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön 24 §:ssä tarkoitetuissa vuosittaisissa neuvotteluissa mahdollisesti antamat toimenpidesuosituksot on otettu huomioon hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä. Lisäksi selvityksessä on kuvattava ja arvioitava hyvinvointialueen strategisia tavoitteita ja niitä tukevia toimenpiteitä sekä tavoitteiden toteutumista. Selvitykseen on myös sisällytettävä hyvinvointialueen alustava esitys hyvinvointialueesta annetun lain 16 §:ssä tarkoitetuksi investointisuunnitelmaksi. Hyvinvointialueen on toimitettava selvitys Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) ja sosiaali- ja terveysministeriölle sekä julkaistava se julkisessa tietoverkossa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 29 §:n 4 momentin mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon seurannan vähimmäistietosisällöstä, järjestämislain 6 ja 7 §:ssä tarkoitetun kunnan ja hyvinvointialueen hyvinvointikertomuksen ja suunnitelman vähimmäistietosisällöstä sekä hyvinvointialueen vuosittain hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollosta sekä hyvinvointialueen talouden tilasta antaman selvityksen tiedot, selvityksen laatimisen aikataulu ja ajankohta, jolloin selvitys on toimitettava THL:lle.

Asian valmistelu

Asetuksen valmistelutyötä on tehty sosiaali- ja terveysministeriön (STM), Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), DigiFinland Oy:n ja hyvinvointialueiden yhteistyönä. Yhteistyön tavoitteena on ollut varmistaa, että vähimmäistietosisältö on hyvinvointialueiden tarpeiden mukaista ja perustuu kansallisiin tietorakenteisiin, määräyksiin ja ohjeisiin.

Asetusvalmistelussa on hyödynnetty THL:n hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelutyötä sekä Virta-hankkeen määrittely- ja testaustyötä. Hyvinvointialueiden saaman ICT-muutosrahoituksen ehtona on, että alueet osallistuvat Virta-hankkeen tietojohtamisen verkostoon ja siinä tehtävään vähimmäistietosisällön määrittelytyöhön, jota koordinoi DigiFinland Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut 12.1.2022 työryhmän valmistelemaan hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuutta koskevaa asetusta. Työryhmään kuuluvat valtiovarainministeriö, Valvira, THL, Suomen Kuntaliitto, DigiFinland Oy, Helsingin kaupunki, HUS-yhtymä sekä edustajat kultakin hyvinvointialueiden yhteistyöalueilta. Työryhmä on asetettu 31.12.2024 asti.

Vähimmäistiedon kehitystyö toteutetaan Virta-hankkeessa hyvinvointialueiden, kansallisten toimijoiden ja Virta-tiimin yhteistyönä. Virta-hanke on osa sosiaali- ja terveysministeriön sote-tiedolla johtamisen, ohjauksen ja valvonnan toimeenpano-, Toivo-ohjelmaa. Hankkeessa toteutetaan sote-järjestäjän tietojohdantamista tukevia organisaatiorippumattomia ja kansallisesti yhteneväisiä tietosisältöjä sekä tuetaan alueiden omaa palvelutuotannon johtamista. Vähimmäistietosisältöjen valmistelua on jaksotettu alueiden priorisointien mukaisesti suhteessa hyvinvointialueilla suunnittelu- ja käynnistämävaiheissa tarvittavaan tietoon. Toinen ohjaava tekijä valmistelussa on ollut vähimmäistietosisältöjen suhde toisiinsa. Tiedot kumuloituvat suhteessa toisiinsa ja siksi valmisteltavien tietojen työjärjestys on suunniteltu myös sen mukaisesti.

Vähimmäistietosisältöasetusta on valmisteltu sekä sisällöllisesti että aikataulullisesti vaiheittain ja asetusta tulee voimaan vaiheittain. Asetuksen ensimmäiseksi voimaan tulevassa osuudessa ovat mukana hyvinvointialueen johtamisen tiedoista sosiaali- ja terveydenhuollon tarve, sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus ja sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset sekä kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vähimmäistietosisältö. Asetuksen toiseksi voimaan tulevan osuuden valmistelu etenee saumattomasti ensimmäisen vaiheen voimaantumisen rinnalla.

Asetusluonnos on ollut julkisella lausuntokierroksessa xx.xx.2022 – xx.xx.2022. Lausuntoja pyydettiin xx, xxx, ja xxltä. Lausuntoja saatiin yhteensä x kappaletta.

Lausunnoissa esitettiin... Palaute otettiin huomioon tavalla x.

Asetus on ollut laintarkastuksessa.

Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Nykytilan haasteena on se, että nykyisillä kunnilla tai kuntayhtymillä ei ole ohjattua ja vertailukelpoista tietoa. Tämä aiheuttaa sen, että näiden tietojen vertailu keskenään on haastavaa. Nykyisellään tietoa saadaan ainoastaan THL:n kautta, jota kautta tieto tulee jäljessä. Haasteena on nykytilanteessa se, että eri alueet käyttävät tietoa vaihtelevasti ja toisaalta, eivät välttämättä käytä tiedon ajantasaisuuden puutteiden takia.

Hyvinvointialueen seurannan ja arvioinnin vähimmäistietosisältö. Pykälässä säädettäisiin vähimmäistiedottain järjestäjän tietotarpeeseen vastaavista tiedoista ja niitä kuvaavista mittareista, joita hyvinvointialueen on hyödynnettävä järjestämävastuullaan olevan sosiaali- ja terveydenhuollon tiedolla johtamisessa. Hyvinvointialue voi myös verrata tätä tietoa vastaavaan muihin hyvinvointialueita koskevaan tietoon.

Vähimmäistietosisällöstä muodostuu johtamisen tiedon kokonaisuus. Eri vähimmäistietoja tarkastellaan itsenäisinä tietoina ja myös suhteessa toisiinsa. Tarkastelun kautta muodostuu tasapainoinen hyvinvointialueen toimintaa ja taloutta kuvaava tietojen kokonaisuus. Vähimmäistiedot; indikaattorit ja mittarit johdetaan lopuksi raporteille ja visualisoinneiksi.

Eri mittareiden ja niiden tietosisältöjen täsmentäminen toteutetaan lähtökohtaisesti kansallisten määritysten mukaisesti, jonka osalta tehdään tiivistä yhteistyötä kansallisten toimijoiden kanssa. Tarkemmat kuvaukset järjestäjän tietotarpeeseen vastaavasta tiedosta, indikaattoreista ja mittareista, niiden tietosisällöstä sekä tiedon tuottamisen vaatimuksista (käsitteet, tietorakenne, käsittely-/laskentasäntö) ohjeistetaan erillisellä teknisellä soveltamisohjeella.

Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vähimmäistietosisältö. Asetuksessa säädettäisiin hyvinvointialueiden/kuntien valtuustokausittaisesta laajasta hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman tarkemmasta sisällöstä sekä siihen käytettävistä mittareista. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on lakisääteinen kuvaus hyvinvointialueen/kunnan asukkaiden elinoloista, hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niihin vaikuttavista tekijöistä alueittain ja väestöryhmittäin sekä toteutetuista toimenpiteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työväline. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on laadittava valtuustolle kerran valtuustokaudessa. Tämän lisäksi hyvinvointialueen/kunnan tulee vuosittain raportoida asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle, sekä päivittää valtuustokausittain tehtävän hyvinvointikertomuksen -ja suunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä osana hyvinvointialueen/kunnan strategista suunnittelua. Vuosittaisessa raportoinnissa voidaan hyödyntää valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vähimmäistietosisältöjä.

Hyvinvointia ja terveyttä edistetään kaikilla kunnan toimialoilla sekä osana hyvinvointialueiden toimintaa. Tämä edellyttää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita koskevan tiedon lisäksi monialaista tietopohjaa eri hallinnonaloilta. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma kokoaa eri lähteistä tietoa asukkaiden terveydestä ja hyvinvoinnista ja niihin liittyvistä tekijöistä, sekä toimenpiteistä, joilla tuetaan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on laajassa yhteistyössä muiden tahojen kanssa laatinut hyvinvointialueille ja kunnille listauksen niistä indikaattoreista, joita hyvinvointikertomuksen -ja suunnitelman tekemisessä tulisi vähintään tarkastella. Valittujen indikaattoreiden avulla voidaan riittävän tarkasti seurata asukkaiden hyvinvoinnin tilaa, suunnitella toimintaa, ohjata resursseja, seurata toiminnan vaikutuksia, sekä vertailla hyvinvointialueiden ja kuntien tilanteita toisiinsa. Indikaattorit ovat saatavissa kansallisista tietolähteistä maksutta.

Lisäksi indikaattorilistan lopussa on organisaation omaa työtä kuvaavia laadullisia itsearviointimittareita. Nämä mittarit ohjaavat sekä kunnan että hyvinvointialueen hyvinvointikertomuksia kuvaamaan omaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen aktiivisuuttaan, olemassa olevia rakenteita ja resursseja, sekä tehtyjä toimia.

Kunnilla on joitakin poikkeuksia raportointivelvollisuuteen. Nämä poikkeukset lueteltaisiin erillisessä poikkeukset raportointivelvollisuuteen pykälään. Poikkeuksia voisivat olla esimerkiksi tiedonpuutteesta johtuvat tapaukset, joissa kunta ei ole vastannut Kouluterveyskyselyyn tai TEAvisari-tiedonkeruuseen.

Osa tiedoista voi myös olla sen luonteisia, että ne ovat saatavilla vain Manner-Suomen kunnissa, jolloin Ahvenanmaan kuntien tiedot puuttuvat kokonaan. Tällaisissa tapauksissa raportointivelvollisuutta ei ole.

Voimaantulo

Asetuksen ensimmäisen osuuden on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä xkuuta 2023. **Tällöin voimaan tulevat hyvinvointikertomusta ja –suunnitelmaa koskevat säännökset. Hyvinvointialueilla tulee johtamisen vähimmäistiedon seurannan osalta velvoittavuus** voimaan 1 päivänä 2024. Halutessaan alueet saavat kerätä tietoja jo ennen tätä.